

Sygn. akt III AUa 429/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 sierpnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Pietkun

Sędziowie: SSA Irena Różańska-Dorosz (spr.)

SSA Grażyna Szyburska-Walczak

Protokolant: Katarzyna Wojciechowska

po rozpoznaniu w dniu 23 sierpnia 2017 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku **J. M.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.**

o emeryturę

na skutek apelacji J. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 7 lutego 2017 r. sygn. akt V U 1251/16

o d d a l a apelację.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 lutego 2017 r. Sąd Okręgowy w Legnicy V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie J. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 21 listopada 2016 r., odmawiającej przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny:

J. M. urodził się (...) Na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazał 21 lat, 4 miesiące i 22 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 14 lat, 7 miesięcy i 9 dni pracy w warunkach szczególnych. Przystąpił do OFE, ale złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa.

Do stażu ogólnego na dzień 1 stycznia 1999 r. organ rentowy zaliczył okresy zatrudnienia wnioskodawcy i okresy pobierania zasiłku dla bezrobotnych: od 16 stycznia 1976 r. do 3 kwietnia 1976 r., od 23 kwietnia 1976 r. do 21 września 1991 r. (w tym okres zasadniczej służby wojskowej od 25 października 1977 r. do 15 października 1979 r.), od 2 listopada 1994 r. do 2 listopada 1995 r. (zasiłek dla bezrobotnych), od 3 listopada 1995 r. do 29 grudnia 1995 r., od 11 stycznia 1996 r. do 25 stycznia 1996 r., od 1 czerwca 1996 r. do 30 listopada 1996 r., od 3 grudnia 1996 r. do 3 grudnia 1997

r. (zasilek dla bezrobotnych), od 1 sierpnia 1998 r. do 31 grudnia 1998 r. Łączny okres składkowy wynosi 18 lat, 9 miesięcy i 3 dni. ZUS zaliczył także okresy uzupełniające, tj. pracę w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia od 13 czerwca 1974 r. do 15 stycznia 1976 r., okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki: od 30 grudnia 1995 r. do 10 stycznia 1996 r., od 26 stycznia 1996 r. do 31 maja 1996 r. i od 4 grudnia 1997 r. do 31 lipca 1998 r. Uznany okres uzupełniający wynosi łącznie 2 lata, 7 miesięcy i 19 dni.

W okresie od 22 września 1991 r. do 31 października 1994 r. wnioskodawca pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy.

Do 31 grudnia 1998 r. wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresach: od 1 sierpnia 1979 r. do 31 grudnia 1988 r., od 1 stycznia 1992 r. do 30 czerwca 1994 r., od 3 listopada 1995 r. do 30 czerwca 1996 r. oraz od 4 grudnia 1997 r. do 30 września 1998 r.

W okresie od 1 stycznia 1992 r. do 30 czerwca 1994 r. wnioskodawca opłacał składki na ubezpieczenie społeczne rolników w ograniczonym zakresie, tj. wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim. W okresach od 3 listopada 1995 r. opłacał składki w zakresie emerytalno-rentowym oraz wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim.

Wnioskodawca posiada pokrywające się okresy ubezpieczenia w ZUS i KRUS: od 1 sierpnia 1979 r. do 15 października 1979 r., od 16 października 1979 r. do 31 grudnia 1988 r., od 3 listopada 1995 r. do 29 grudnia 1995 r., od 11 stycznia 1996 r. do 25 stycznia 1996 r., od 1 czerwca 1996 r. do 30 czerwca 1996 r. oraz od 1 sierpnia 1998 r. do 30 września 1998 r.

Decyzją z dnia 21 listopada 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych wskazując, że skarżący nie legitymuje się 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym oraz udowodnił 14 lat, 7 miesięcy 9 dni okresu pracy w szczególnych warunkach wobec wymaganych 15 lat. Do stażu ogólnego nie uznano pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców od 16 czerwca 1972 r. do 12 czerwca 1974 r. oraz od 2 stycznia 1976 r. do 15 stycznia 1976 r., gdyż w przedłożonej dokumentacji brak jest zaświadczenia potwierdzającego posiadanie gospodarstwa rolnego przez rodziców. Ponadto w udowodnianym okresie wnioskodawca uczęszczał do szkoły w innej miejscowości. ZUS nie uznał jako pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Usługowo-Handlowym (...) od 1 czerwca 1996 r. do 30 listopada 1996 r. oraz od 1 sierpnia 1998 r. do 31 grudnia 1998 r., ponieważ przedłożone świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych z 28 sierpnia 2016 r. nie spełnia wymogów formalnych - brak jest firmowej pieczętki zakładu pracy oraz imiennej właściciela, ponadto dokument został wystawiony po likwidacji zakładu pracy.

Po przedłożeniu przez wnioskodawcę dodatkowych dokumentów, decyzją z 28 grudnia 2016 r. organ rentowy zaliczył dodatkowo do stażu ogólnego jako okres uzupełniający okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 2 stycznia 1979 r. do 15 stycznia 1979 r.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie jest niezasadne. Sąd ten, powołując się na art. 184 i art. 10 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stwierdził, że podziela stanowisko organu rentowego, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. nie posiadał wymaganego 25-letniego stażu ogólnego, co czyni bezprzedmiotowym badanie spełnienia przez wnioskodawcę pozostałych przesłanek w zakresie charakteru wykonywanej pracy.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, wbrew twierdzeniom odwołania, organ rentowy uwzględnił wszystkie okresy zatrudnienia wnioskodawcy do 31 grudnia 1998 r., w tym okresy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, a także - w przerwach pomiędzy okresami zatrudnienia - okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki. Jak zaznaczył Sąd, jakkolwiek wnioskodawca podnosi, że organ

rentowy nie uwzględnił okresu opłacania składek na ubezpieczenia społeczne rolników w okresie od 1 stycznia 1992 r. do 30 czerwca 1994 r., tak we wcześniejszym postępowaniu w sprawie o świadczenie przedemerytalne nie kwestionował tego okresu. Sąd ten wskazał przy tym, że pojęcie „okresów za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki” zawarte w art. 10 ust. 1 pkt. 1 ustawy emerytalnej dotyczy składek w zakresie emerytalno-rentowym. Wnioskodawca w okresie od 22 września 1991 r. do 31 października 1994 r. pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy. Od 1 stycznia 1992 r. do 30 czerwca 1994 r. opłacał składki na ubezpieczenie społeczne rolników w ograniczonym zakresie - tj. jedynie wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim, dlatego też okresu tego nie można zaliczyć do okresu uzupełniającego określonego w art. 10 ust. 1 pkt 1. Sąd wyjaśnił, że fakt, że ubezpieczony w okresie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników nie ma obowiązku opłacania składek emerytalno-rentowych pozostaje bez znaczenia, jeśli w tym okresie pobiera rentę z tytułu niezdolności do pracy. Ubezpieczony bowiem, w myśl unormowań ustawy o emeryturach i rentach z FUS w tym czasie w ogóle nie podlega ubezpieczeniu społecznemu.

Dalej Sąd wskazał, że niemożliwe jest również - zgodnie z art. 10 i 11 ustawy emerytalnej, zaliczenie do stażu ogólnego pokrywających się okresów zatrudnienia wnioskodawcy lub pobierania przez niego zasiłku dla bezrobotnych z okresami opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego niedopuszczalne jest podwójne zaliczenie tego samego przedziału czasu jako okresu składkowego lub nieskładkowego i zarazem okresu pracy rolniczej.

Odnosząc się natomiast do okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia Sąd stwierdził, że art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej pozwala na wliczenie do okresu składkowego przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia. Organ rentowy uwzględnił wnioskowany okres od 13 czerwca 1974 r., tj. od ukończenia przez niego szkoły, do 15 stycznia 1976 r., tj. do dnia poprzedzającego podjęcie zatrudnienia od 16 stycznia 1976 r. Nie uznał natomiast okresu obejmującego naukę w szkole od 16 września 1972 r. do 12 czerwca 1974 r. Stąd też, jak ocenił Sąd Okręgowy, w przypadku wnioskodawcy ewentualnemu uwzględnieniu podlegałby jedynie okres w wymiarze 1 roku, 8 miesięcy i 26 dni.

Mając na uwadze, że łączny staż pracy wnioskodawcy, uwzględniając wszystkie okresy ubezpieczenia do 31 grudnia 1998 r. wraz z okresami uzupełniającymi - wynosi 21 lat, 4 miesiące i 22 dni, doliczenie okresu 1 roku, 8 miesięcy i 26 dni do okresu uznanego przez organ rentowy dałoby łącznie 23 lata, 1 miesiąc i 18 dni, a zatem okres niższy niż wymagane 25 lat.

Z tego względu, jak wskazał Sąd pierwszej instancji, niecelowe było badanie pozostałych przesłanek nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku. Wobec tego oddalone zostały wnioski dowodowe o przesłuchanie świadków na okoliczność pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców oraz pracy w szczególnych warunkach, gdyż nawet gdyby doliczyć do stażu ogólnego jako okres uzupełniający nieuznaną pracę w gospodarstwie rolnym rodziców, to i tak wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. nie legitymowałby się 25 letnim okresem składkowym i nieskładkowym pracy, a jedynie stażem 23 lat, 1 miesiąc i 18 dni.

W konsekwencji Sąd ten uznał, że wnioskodawca nie spełnia przesłanek określonych w art. 184 ust. 1 w zw. z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a tym samym odwołanie podlegało oddaleniu.

Apelację od powyższego orzeczenia złożył wnioskodawca, wnosząc o jego zmianę i przyznanie mu emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Zarzuty J. M. sprowadzały się do kwestionowania oceny Sądu co do odmowy zaliczenia wnioskodawcy okresów jednoczesnego opłacania składek na ubezpieczenia społeczne w ZUS-ie oraz w KRUS-ie do ogólnego stażu ubezpieczenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych i wyczerpujących ustaleń w zakresie stanu faktycznego sprawy, jak też zastosował właściwe przepisy prawne. Sąd Apelacyjny w całości podziela stanowisko Sądu pierwszej instancji, że

wnioskodawca nie udowodnił co najmniej 25-letniego składkowego i nieskładkowego, co samo w sobie uniemożliwia mu przyznanie spornego świadczenia, a pogląd ten został w sposób rzeczowy i wnikliwy przeanalizowany oraz przytoczony przez Sąd Okręgowy w pisemnym uzasadnieniu wyroku.

Wnioskodawca ubiegał się o prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U.2017.1383 j.t.). Przepis ten m.in. stanowi, że prawo do emerytury w przypadku mężczyzn jest uzależnione od udowodnienia 25 lat ubezpieczenia oraz okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat. Przepisami tymi są przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.1983.8.43 ze zm.), które zachowało moc obowiązującą (por. uchwałę z 13 lutego 2002 r. w sprawie III ZP 30/01, OSNP 2002/10/234). Przepis § 4 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia następujące warunki: osiągnął wiek wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Wymagany staż pracy w warunkach szczególnych i staż ogólny badany jest na dzień 1 stycznia 1999 r.

Zasadniczy spór dotyczył ustalenia, czy J. M. wykazał 25-letni okres składkowy i nieskładkowy. Ostatecznie bowiem Sąd Okręgowy stwierdził, że nawet po hipotetycznym doliczeniu wnioskodawcy, do uznanego już przez organ rentowy łącznego okresu ubezpieczenia w wymiarze 21 lat, 4 miesięcy i 22 dni, żadanego przez wnioskodawcę okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 16 września 1972 r. do 12 czerwca 1974 r. w wymiarze 1 roku, 8 miesięcy i 16 dni, łączny staż ubezpieczenia wyniósłby 23 lata, 1 miesiąc i 18 dni wobec wymaganych 25 lat. J. M. konsekwentnie kwestionował natomiast okoliczność odmowy zaliczenia mu do tego stażu okresów, kiedy to nie tylko podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia, ale dodatkowo jednocześnie opłacał składki na ubezpieczenie rolnicze.

Odnosząc się do tej kwestii w pierwszej kolejności wskazania wymaga, że system ubezpieczenia społecznego rolników jest odrębny od systemu ubezpieczenia społecznego powszechnego. Powyższe stwierdzenie znajduje odzwierciedlenie zarówno w regulacji ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jak i w ustawie z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Przepis art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w ust. 1 stanowi, że przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe: 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia, 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Analogiczna regulacja zawarta jest w art. 20 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który mówi, że do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 zalicza się okresy 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990; 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16. roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r.; 3) od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi. Okresów, o których mowa w ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów.

Z powyższych regulacji wynika zatem, że nie można dowolnie kształtować stażu ubezpieczeniowego w zakresie okresów podlegania ubezpieczeniom społecznym w systemie społecznym i rolniczym.

Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca nie spełnił niezbędnych przesłanek do uzyskania prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, bowiem nie legitymuje się wymaganym do nabycia uprawnień emerytalnych okresem składkowym i nieskładkowym.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, które zostało przedstawione w sposób wyczerpujący w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Istotnie wnioskodawca nie spełnił przesłanki wymaganego stażu ubezpieczenia, uprawniającego do uzyskania prawa do emerytury w systemie powszechnym (pracowniczym) i wobec powyższego nie mógł nabyć prawa do spornego świadczenia. Do okresów składkowych i nieskładkowych wnioskodawcy, wbrew jego twierdzeniom, nie można było bowiem zaliczyć okresów ubezpieczenia społecznego rolników, pokrywających się z okresami ubezpieczenia w ZUS. Taki wniosek wynika choćby z analizy treści przepisu art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym, jeżeli okresy, o których mowa w art. 6, 7 i 10, zbiegają się w czasie, przy ustalaniu prawa do świadczeń określonych w ustawie uwzględnia się okres korzystniejszy. Oznacza to, że zbiegające się w czasie okresy podlegania różnym ubezpieczeniom społecznym nie podlegają sumowaniu przy obliczaniu okresów ubezpieczenia wymaganych do ustalenia prawa do świadczeń emerytalnych lub rentowych (zob. również wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2001 r., II UKN 698/00, Lex nr LEX nr 80497). Fakt „podwójnego” opłacania składek na ubezpieczenia w tym samym okresie może mieć jedynie znaczenie dla ewentualnego zwiększenia wysokości już przyznanego świadczenia, o czym mowa jest w art. 56 ustawy emerytalnej.

Na koniec trzeba podkreślić, że w myśl art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, z zastrzeżeniem ust. 2. Skoro zatem wnioskodawca nie legitymuje się wymaganym ogólnym stażem ubezpieczeniowym (co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych), to nie było konieczności prowadzenia postępowania dowodowego w celu ustalenia spełnienia przez wnioskodawcę kolejnej przesłanki warunkującej przyznanie spornego świadczenia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł o oddaleniu apelacji wnioskodawcy jako bezzasadnej.

SSA Irena Różańska-Dorosz SSA Maria Pietkun SSA Grażyna Szyburska-Walczak

R.S.